

دانشگاه قم

دانشکده حقوق

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی

عنوان:

بررسی حقوقی و جرم شناختی جرم اسیدپاشی

استاد راهنما:

دکتر ابوالفتح خالقی

استاد مشاور:

دکتر عادل ساریخانی

نگارنده:

سعید بیات

تابستان ۱۳۹۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقدیم به:

تمامی پویندگان طریقت و علم و معرفت

تشکر و قدر دانی

حمد و سپاس خدایی که توفیق کسب دانش و معرفت را به ما اعطا فرمود. در اینجا بر خود لازم می دانم از تمامی اساتید بزرگوار، به ویژه اساتید دوره کارشناسی ارشد که در طول سالیان گذشته مرا در تحصیل علم و معرفت و فضایل اخلاقی یاری نموده تقدیر و تشکر نمایم.

از استاد گرامی و بزرگوار جناب آقای دکتر ابوالفتح خالقی که راهنمایی اینجانب را در انجام تحقیق، پژوهش و نگارش این پایان نامه متقبل نموده اند نهایت تشکر و سپاسگزاری را دارم.

از جناب آقای دکتر عادل ساریخانی به عنوان مشاور که با راهنمایی خود مرا مورد لطف قرار داده اند کمال تشکر را دارم.

چکیده:

جرم اسیدپاشی به خاطر ماهیت بسیار خشن و نیز آسیب و صدمات جسمی و روانی جبران ناپذیری که به فرد قربانی وارد می نماید، به یکی از هولناک ترین روش های انتقام جویی تبدیل شده است. اغلب مرتکبین این جرم سعی می کنند اسید را روی صورت مجنی علیه بپاشند تا قربانی ظاهر و زیبایی خود را برای همیشه از دست بدهد که ارتکاب این جرم تاثیرات سوء و احساس ترس و نگرانی برای سایر افراد جامعه به خصوص دختران جوان و خانواده هایشان به وجود می آورد. انتقام گیری توأم با ارضای تمایل به تحقیر قربانی مهمترین دلیل این جنایت محسوب می شود، انتقامی که عموماً ریشه در یک رابطه عاطفی شکست خورده دارد. می توان جرم اسیدپاشی را با در نظر گرفتن جمیع جهات چنین تعریف نمود: «پاشیدن عمدی اسید یا هر نوع ترکیبات شیمیایی و غیر شیمیایی بر روی بدن انسان دیگری که منجر به قتل و یا سایر صدمات جسمانی مذکور در قانون گردد.» در این پایان نامه از روش کتابخانه ای استفاده شده است که پس از تحلیل عناصر تشکیل دهنده این جرم به بررسی نظریه های جرم شناختی و همچنین عوامل موثر در ارتکاب جرم اسیدپاشی و روش های پیشگیری از این جرم پرداخته شده است.

اصولاً قانونگذار ضرب، جرح، قطع عضو و قتل را از نظر عنصر مادی در قالب آزاد قرار داده است، یعنی وسیله اعم از مادی و یا معنوی و نیز رفتار فیزیکی خاصی برای ارتکاب این گونه جرایم شرط نداسته است. بنابراین، با هر وسیله و به هر شکلی ممکن است رخ دهد. ولی قانونگذار باتوجه به صدمات و عوارضی که از ارتکاب این جرم به مجنی علیه وارد می گردد و همچنین رعب و هراسی که در جامعه ایجاد می کند و نیز به دلیل سهولت نسبی ارتکاب این جرم در سال ۱۳۳۷ برای صدمات جسمانی ناشی از اسیدپاشی با تصویب ماده واحده ای «لایحه قانونی مربوط به مجازات پاشیدن اسید» به طور خاص این عمل مجرمانه را جرم انگاری نموده است. اما در خصوص نسخ ضمنی ماده واحده جای تردید باقی نیست که قسمت صدر آن که مجازات اعدام را برای مرتکب قتل ناشی از پاشیدن عمدی اسید مقرر نموده است منسوخ می باشد. ولی سایر قسمت های ماده واحده به دلیل خاص بودن آن و عدم تعارض با قوانین دیگر قابلیت استناد را دارد.

در خصوص تحلیل جرم شناختی جرم اسیدپاشی از حیث تبیین مبانی نظری، نظریه های ناکامی، پرخاشگری، نظریه خنثیسازی، نظریه فمینیستی، نظریه یادگیری اجتماعی، نظریه خرده فرهنگ، نظریه کنترل اجتماعی و نظریه کنترل شخصی قابلیت انطباق با این جرم را دارا می باشند. در مجموع در تحلیل جرم اسیدپاشی به لحاظ مبانی نظری، چهار چوبی ترکیبی و تلفیقی را می طلبند. در مورد عوامل موثر در ارتکاب جرم اسیدپاشی به علل فردی مانند جنسیت، سن، اعتیاد به مواد مخدر و روانگردان، الکلیسم، ضعف اعتماد به نفس، عدم مهارت های ارتباطی با دیگران و اختلالات شخصیتی و روانی و نیز در خصوص علل اجتماعی می توان به خانواده، جامعه و فرهنگ اشاره نمود. پیشگیری از جرم اسیدپاشی می توان از طریق پیشگیری کیفری اعم از عام و خاص و همچنین پیشگیری غیرکیفری که شامل پیشگیری اجتماعی و وضعی می شود در کاهش و جلوگیری ارتکاب این جرم نقش موثری دارد. آنچه مسلم است. مهمترین ساز و کار در مقوله پیشگیری از این جرم، استفاده و به کار گیری تلفیقی از انواع روش های پیشگیرانه می باشد.

واژگان کلیدی: جرم، اسیدپاشی، جرم شناختی، پیشگیری.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

..... ۱	مقدمه
..... ۲	۱. بیان مساله
..... ۲	۲. سوالات تحقیق
..... ۳	۳. فرضیه های تحقیق
..... ۴	۴. پیشینه تحقیق
..... ۴	۵. اهمیت تحقیق
..... ۵	۶. اهداف تحقیق
..... ۵	۷. روش تحقیق
..... ۵	۸. ساختار تحقیق
..... ۷	فصل اول: کلیات
..... ۸	مبحث اول. تعاریف و مفاهیم
..... ۸	گفتار اول. معانی لغوی
..... ۸	الف. جرم
..... ۸	ب. اسید و دیگر مواد شیمیایی
..... ۹	ج. جرم شناسی
..... ۹	د. پیشگیری
..... ۹	گفتار دوم. معانی اصطلاحی
..... ۹	الف. جرم
..... ۱۱	ب. اسیدپاشی
..... ۱۱	ج. جرم شناسی
..... ۱۲	د. پیشگیری
..... ۱۲	مبحث دوم. ماهیت و مبانی جرم انگاری جرم اسیدپاشی

گفتار اول. ماهیت جرم اسیدپاشی

۱۲.....

گفتار دوم. مبانی جرم انگاری جرم اسیدپاشی

۱۵.....

الف. نظریه بازدارندگی

۱۷.....

ب. نظریه سزادهی

۱۹.....

مبحث سوم. پیشینه جرم اسیدپاشی

۲۰.....

گفتار اول. ایران

۲۰.....

گفتار دوم. سایر کشورها

۲۲.....

فصل دوم: بررسی حقوقی جرم اسیدپاشی

۲۵.....

مقدمه

۲۶.....

مبحث اول. عنصر قانونی

۲۶.....

مبحث دوم. عنصر مادی

۳۱.....

گفتار اول. رفتار فیزیکی

۳۱.....

الف. موضوع جرم

۳۳.....

ب. وسیله جرم

۳۳.....

گفتار دوم. نتیجه جرم

۳۴.....

الف. قتل

۳۴.....

ب. جنایات مادون نفس

۳۵.....

گفتار سوم. شروع به جرم

۳۸.....

گفتار چهارم. صور دخالت در ارتکاب جرم

۴۲.....

الف. مباشرت

۴۲.....

ب. سبب اقوی از مباشر

۴۳.....

ج. معاونت

۴۴.....

مبحث سوم. عنصر معنوی

۴۴.....

گفتار اول. سوء نیت عام..... ۴۸.....

۵۰.....	گفتار دوم: سوء نیت خاص
.....۵۰.....	گفتار سوم. انگیزه مجرمانه
۵۱.....	مبحث چهارم. مجازات جرم اسیدپاشی
۵۲.....	گفتار اول. قصاص
۵۳.....	الف. قصاص نفس
۵۵.....	۱. شرایط عمومی ثبوت قصاص
۵۶.....	۱-۱. تساوی در دین
۵۶.....	۱-۲. فقدان رابطه پدری و فرزندی
۵۷.....	۱-۳. تساوی در عقل
۵۸.....	ب. قصاص عضو
۵۹.....	۱. شرایط اضافی لازم برای قصاص عضو
۶۲.....	گفتار دوم. دیه
۶۳.....	الف. میزان دیه بر اساس نوع صدمه
۶۴.....	۱. قتل
۶۵.....	۲. جنایات مادون نفس
۶۵.....	۱-۲. دیه و ارش اعضاء
۶۹.....	۲-۲. دیه منافع عضو
۷۰.....	گفتار سوم. ضرر و زیان مازاد بر دیه
۷۲.....	گفتار چهارم. تعزیر
۷۳.....	الف. قتل
۷۴.....	ب. صدمات جسمانی مادون نفس
۷۵.....	گفتار پنجم. مجازات های تکمیلی و تبعی
۷۶.....	گفتار ششم. مجازات معاونت
۷۶.....	الف. قتل

ب. جنایات مادون نفس	۷۷
گفتار هفتم. مرجع قضایی صالح به رسیدگی	۷۸
فصل سوم: بررسی جرم شناختی جرم اسیدپاشی	۸۱
مقدمه	۸۲
مبحث اول. تبیین مبانی نظری	۸۲
گفتار اول. نظریه یادگیری اجتماعی	۸۳
گفتار دوم. نظریه ناکامی، پرخاشگری	۸۵
گفتار سوم. نظریه فمینیستی	۸۸
گفتار چهارم. نظریه خنثی سازی	۹۰
گفتار پنجم. خرده فرهنگ	۹۲
گفتار ششم. نظریه کلاسیک	۹۳
گفتار هفتم. نظریه کنترل اجتماعی	۹۵
گفتار هشتم. نظریه کنترل شخصی	۹۷
گفتار نهم. نظریه فشار	۹۹
گفتار دهم. نظریه التقاطی یا تعاملی	۱۰۰
گفتار دهم. جمع بندی و نتیجه گیری	۱۰۲
مبحث دوم. عوامل موثر ارتکاب جرم اسیدپاشی	۱۰۲
گفتار اول. عوامل فردی یا درونی	۱۰۴
الف. جنسیت	۱۰۴
ب. سن	۱۰۶
ج. اعتیاد به مواد مخدر و روانگردان	۱۰۷
د. الکلیسم	۱۰۷
ز. ضعف اعتقادات مذهبی	۱۰۸
ه. ضعف اعتماد به نفس	۱۱۰

۱۱۰.....	و. عدم مهارت های ارتباطی با دیگران
۱۱۱.....	ز. اختلالات شخصیتی و روانی
۱۱۳.....	گفتار دوم. عوامل اجتماعی یا بیرونی
۱۱۴.....	الف. خانواده
۱۱۵.....	ب. جامعه
۱۱۷.....	ج. فرهنگ
۱۱۹.....	گفتار سوم. نقش بزه دیده در تکوین جرم
۱۲۲.....	گفتار چهارم. جمع بندی و نتیجه گیری
۱۲۳.....	مبحث سوم. پیشگیری از جرم اسیدپاشی
۱۲۴.....	گفتار اول. پیشگیری کیفری
۱۲۵.....	الف. پیشگیری کیفری عام
۱۲۶.....	ب. پیشگیری کیفری خاص
۱۲۷.....	گفتار دوم. پیشگیری غیرکیفری
۱۲۸.....	الف. پیشگیری اجتماعی
۱۲۸.....	۱. پیشگیری رشد مدار
۱۳۰.....	۲. پیشگیری جامعه مدار
۱۳۱.....	ب. پیشگیری وضعی
۱۳۲.....	گفتار سوم. جمع بندی و نتیجه گیری
۱۳۳.....	نتیجه گیری
۱۳۶.....	پیشنهادات
۱۴۰.....	فهرست منابع و مآخذ
۱۴۸.....	چکیده انگلیسی

مقدمه

چند سالی است که ارتکاب جرم اسیدپاشی در بین جرایم خشن جا باز کرده و اخبار تلخی در خصوص این جرم می شنویم. بعضی افراد هنگامی که در روابط عاطفی و یا اجتماعی دچار خشم می شوند و به دلیل فقدان مهارت، کنترل اعمال و رفتار خود را از دست می دهند عکس العمل های نشان می دهند که ناشی از پرخاشگری و خشونت است. در این میان انعکاس خشونت بر دیگران ممکن است با ضرب و جرح، زیان های مادی صورت بگیرد که ارتکاب جرم اسیدپاشی نیز از این قاعده مستثنی نیست، که ارتکاب جرم اسیدپاشی از شدیدترین روش های انتقام گیری محسوب می گردد. ارتکاب این جرم ویرانگر نشان دهنده عمق کینه یک فرد است. جرم اسیدپاشی به دلیل ماهیت بسیار خشن آن و آسیبی که به قربانی و نیز جامعه وارد می کند بسیار شدیدتر از بسیاری از جرایم است. مجنی علیه به خاطر انتقام و کینه توزی مرتکب، قربانی این جنایت می شود و نه تنها زندگی و آینده وی به خاطر از بین رفتن زیبایی تباہ می گردد، بلکه موجب بروز رعب و وحشت در جامعه شده و سایه ترس و ناامنی را در میان مردم گسترش می دهد. این جرم به طور معمول با هدف انتقامجویی عشقی و تسویه حساب عاطفی انجام می گیرد. مرتکب جرم اسیدپاشی قصد کشتن قربانی را ندارد بلکه کاری می کند که هزاران بار بدتر از مرگ است؛ یعنی گرفتن زیبایی، وحشتناک کردن چهره و خانه نشین کردن مجنی علیه. در اکثر موارد مجنی علیه جنس مونث می باشد، چرا که بدترین انتقام برای آنها گرفتن زیبایی است و با این کار ادامه زندگی آنها محکوم به می گردد. امکان ادامه تحصیل، ازدواج و همچنین اشتغال و به طور کلی حضور در اجتماع و فعالیت های عادی زندگی از آنها گرفته می شود. نکته قابل تامل اینکه اگرچه مدت نسبتاً زیادی از ورود جرم اسیدپاشی در چرخه جرایم خشن گذشته است اما دستگاههای مسؤول اقدامات موثری برای برخورد و پیشگیری از وقوع مجدد آن انجام نداده اند و روز به روز شاهد ارتکاب جرم اسیدپاشی در هر منطقه از کشور هستیم. از این رو، تحلیل و بررسی جرم اسیدپاشی با عنایت به آنکه کمتر در کتب و مقالات حقوقی مورد بحث قرار گرفته می تواند ابعاد مختلف این جرم را از لحاظ حقوقی و جرم شناختی روشن نماید حایز اهمیت است.

۱. بیان مساله

یکی از جرائمی که اکنون در جامعه بسیار نمود پیدا کرده و نسبت به گذشته رو به افزایش نهاده است، جرم اسید پاشی می باشد. بدون تردید یکی از جرایمی که در هر بار ارتکاب آنزجار عمومی را به شدت بر می انگیزد جرم اسیدپاشی است. علت این آنزجار را علاوه بر صدمات جدی جسمی و روانی جبران ناپذیر که بر قربانیان این جرم وارد می شود، نوعی ایجاد رعب و وحشت نیز در بین خانواده ها به خصوص زنان و دختران جوان به وجود می آورد. این جرم به دلیل اینکه موجب ایجاد جراحات جبران ناپذیری مانند از بین رفتن بینایی، بافتهای صورت و اندام های فوقانی بدن و مهم تر از همه از میان رفتن زیبایی چهره ی مجنی علیه با توجه به اینکه اغلب افرادی که مورد اسیدپاشی قرار می گیرند زنان هستند، می شود از نظر عده ای حتی بمراتب از جرم قتل عمد نیز سنگین تر خواهد بود زیرا در بسیاری از موارد قتل عمد، جانی بدون قصد قبلی در لحظه ای تصمیم به قتل می گیرد و مجنی علیه نیز کشته می شود، اما در اسیدپاشی فرد حتماً با قصد و آگاهی از عواقب عمل خویش و اصلاً به علت کریه المنظر کردن و از میان بردن چهره و زیبایی افراد به دلیل برخی نیات سوء، دست به چنین عملی می زند و فرد مجنی علیه را برای تمام عمر از نعمت بینایی و زیبایی چهره، ازدواج و حتی شغل محروم می کند و در واقع برای او هر روز هزاران بار مرگ را می آفریند .

با وجود روند رو به رشد اسیدپاشی در کشورهای آسیایی، بویژه کشور ما لازم است ابعاد این جرم از نظر حقوقی و جرم شناختی مورد بررسی قرار گیرد. بنابراین در این تحقیق پس از تبیین کلیات، به تحلیل و بررسی عناصر تشکیل دهنده جرم اسیدپاشی از لحاظ حقوقی و موضوعات مرتبط با آن و در انتها نیز از لحاظ جرم شناختی به ترتیب تبیین مبانی نظری، عوامل موثر در ارتکاب جرم و روش های پیشگیری از جرم اسیدپاشی می پردازیم.

۲. سوالات تحقیق

۱- کدام یک از مواد قانونی قابلیت انطباق به عنوان عنصر قانونی جرم اسیدپاشی را دارد؟

۲- کدام یک نظریه های جرم شناسی می تواند جرم اسیدپاشی را تبیین نماید؟

۳- چه عواملی در ارتکاب جرم اسیدپاشی نقش موثری دارند؟

۴- رویکرد و شیوه مطلوب در پیشگیری از جرم اسیدپاشی چگونه است؟

۳. فرضیه های تحقیق

۱- قانونگذار برای صدمات جسمانی ناشی از اسیدپاشی با تصویب ماده واحده ای «لایحه قانونی مربوط به مجازات پاشیدن اسید» به طور خاص این عمل مجرمانه را جرم انگاری نموده است. اما در خصوص نسخ ضمنی ماده واحده جای تردید باقی نیست که قسمت صدر آن که مجازات اعدام را برای مرتکب قتل ناشی از پاشیدن عمدی اسید مقرر نموده است منسوخ می باشد. ولی سایر قسمت های ماده واحده به دلیل خاص بودن آن و عدم تعارض با قوانین دیگر قابلیت استناد را دارد.

۲- از حیث تبیین مبانی نظری، نظریه های ناکامی، پرخاشگری، نظریه خنثی سازی، نظریه فمینیستی، نظریه یادگیری اجتماعی، نظریه خرده فرهنگ، نظریه کنترل اجتماعی و نظریه کنترل شخصی قابلیت انطباق با این جرم را دارا می باشند. در مجموع در تحلیل جرم اسیدپاشی به لحاظ مبانی نظری، چهار چوبی ترکیبی و تلفیقی را می طلبند.

۳- در مورد عوامل موثر در ارتکاب جرم اسیدپاشی به علل فردی مانند جنسیت، سن، اعتیاد به مواد

مخدر و روانگردان، الکلیسم، ضعف اعتماد به نفس، عدم مهارت های ارتباطی با دیگران و اختلالات شخصیتی و روانی و نیز در خصوص علل اجتماعی می توان به خانواده، جامعه و فرهنگ اشاره نمود. عوامل اجتماعی و بیرونی از یک سو و عوامل درونی و فردی از طرف دیگر هر کدام به تنهایی و بدون در نظر گرفتن دیدگاه ها و عوامل دیگر نمی توانند حقایق را در مورد علل ارتکاب یک رفتار جنایی روشن کند

۴- پیشگیری از جرم اسیدپاشی می توان از طریق پیشگیری کیفری اعم از عام و خاص و همچنین پیشگیری غیر کیفری که شامل پیشگیری اجتماعی و وضعی می شود در کاهش و جلوگیری ارتکاب این جرم نقش موثری دارد. آنچه مسلم است، اعمال هر یک از روش ها به تنهایی نمی تواند موجب پیشگیری قطعی

جرم اسیدپاشی شود. بنابراین مهمترین ساز و کار در مقوله پیشگیری از این جرم، استفاده و به کار گیری تلفیقی از انواع روش های پیشگیرانه می باشد.

۴.پیشینه تحقیق

هر پژوهشی به دنبال یافته های جدید است و الا پرداختن به موضوعات تکراری کاری لغو می باشد . جرم اسیدپاشی از جرایمی است که محجور افتاده و کمتر توسط حقوقدانان سایر صاحب نظران مورد تحلیل قرار گرفته است. با بررسی که در سایت پایان نامه ایران و سایر سایت های حقوقی انجام شده تاکنون تحقیق کامل و دقیقی در زمینه تحلیل و بررسی حقوقی و جرم شناختی جرم اسیدپاشی تدوین و نگارش نیافته و تنها بعضی کتابهای حقوق جزای اختصاصی آن هم به نحو مختصر به تجزیه و تحلیل این جرم پرداخته اند

۵.اهمیت تحقیق

اسید پاشی از جمله خشن ترین جرایمی است که فقط در یک لحظه اتفاق می افتد، اما عواقبش تا سالیان سال، گریبان قربانی را می گیرد. متأسفانه مروری بر اخبار حوادث روزنامه ها نشان می دهد که جرم اسیدپاشی به یکی از هولناکترین روش های انتقام جویی تبدیل شده است که قربانی را تا سر حد مرگ می کشاند. اسید پاشی نوعی انتقام گیری شخصی است که آثار جبران ناپذیری بر قربانیان به دنبال دارد که متأسفانه در حال حاضر در جامعه ما رو به افزایش است به طوری که مسولان و کارشناسان مسائل حقوقی را وادار به اظهار نظر و ارائه راهکارها در خصوص این جرم نموده است.انتخاب این ابزار برای هر هدف که باشد از نظر آسیب شناسی رفتاری بیانگر دو نکته مهم است؛ یک: فرد قصد کشتن قربانی را نداشته و فقط برای ترساندن یا مجازات او اقدام به این کار میکند. دو: شخص اسیدپاش میداند که زیبایی و ظاهر قربانی متلاشی شده و او دیگر به هیچ عنوان به وضعیت قبلی برنمیگردد و زندگی آینده او با درد و رنج و ناامیدی همراه خواهد شد. بنابراین با توجه به این دو محور رفتاری ارتکاب جرم اسیدپاشی اگر بدتر از قتل نباشد معادل آن خواهد بود.گسترش روز افزون جرم اسیدپاشی به خصوص در میان جوانان که معمولاً در پی شکست های

عشقی و عاطفی ارتکاب می یابد از یک سو، و عدم صراحت قوانین موضوعه در تعیین عنصر قانونی این جرم از طرف دیگر، اهمیت و ضرورت تحقیق در خصوص این جرم را ایجاب می نماید، که به تبیین عناصر تشکیل دهنده این جرم و موضوعات مرتبط آن و همچنین از منظر جرم شناختی به تبیین مبانی نظری و نیز علل و عوامل و شیوه های پیشگیری موثر در ارتکاب جرم اسیدپاشی پرداخته شود.

۶. اهداف تحقیق

هر تحقیقی بر اساس اهدافی تنظیم می گردد که محقق برای رسیدن به آن اهداف مسیر خویش را انتخاب می کند. همان طوری که از عنوان تحقیق بر می آید هدف اصلی این پژوهش، بررسی حقوقی، جرم شناختی جرم اسیدپاشی می باشد با توجه به اینکه این پژوهش یک پژوهش علمی - کاربردی است پس از تحلیل عناصر تشکیل دهنده این جرم به بررسی نظریه های جرم شناختی و همچنین عوامل موثر در ارتکاب جرم اسیدپاشی و روش های پیشگیری از این جرم پرداخته شده است.

۷. روش تحقیق

در این پایان نامه از مطالعه کتابخانه ای استفاده شده است. به این صورت که ابتدا مطالب مرتبط با موضوع اعم از کتب، مقالات، رساله ها، جزوات و منابع اینترنتی استخراج گردیده و پس از جمع آوری نظرات مختلف به منظور دستیابی به نتایج مورد نظر به تحلیل آنها پرداخته شده است. برای شرح و تفسیر بهتر مطالب با بعضی از متهمین جرم اسیدپاشی و قضات رسیدگی کننده به طور مختصر بحث و گفتگو انجام گرفته است.

۸. ساختار تحقیق

این پایان نامه در سه فصل تدوین شده است. فصل اول تحت عنوان کلیات که در آن تعاریف و معانی لغوی و اصطلاحی و همچنین ماهیت و مبانی جرم انگاری و نیز پیشینه جرم اسیدپاشی مورد بررسی قرار گرفته

است. فصل دوم اختصاص به تحلیل حقوقی جرم اسیدپاشی دارد که عناصر تشکیل دهنده و موضوعات مرتبط این جرم مورد بحث می باشد. فصل سوم از حیث جرم شناختی جرم اسیدپاشی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است، که مباحثی مانند تبیین مبانی نظری و علل ارتکاب جرم و پیشگیری از جرم اسیدپاشی از این موارد است.

فصل اول:

کلیات

مبحث اول: تعاریف و مفاهیم

قبل از ورود به مباحث اصلی لازم است تا با برخی از لغات واصطلاحات به کار رفته در این تحقیق آشنا شویم. در بیشتر رشته های علمی این گونه است که در تعریف هر مفهومی ابتدا آن را از لحاظ لغوی و سپس از نظر اصطلاحی تعریف می کنند. شاید مهمترین فایده این کار را بتوان تاثیر لغوی در تعریف اصطلاحی دانست. از این رو، در این مبحث واژگان اصلی مورد استفاده در این پایان نامه که عبارت است از: جرم، اسید و ترکیبات شیمیایی، جرم شناسی و پیشگیری را مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

گفتار اول: معانی لغوی

الف) جرم

معنای لغوی جرم، در فرهنگ لغت به معنی، گناه، خطا، تعدی، عصیان، نافرمانی، ناشایست، بریدن و قطع کردن آمده است.^۱

ب) اسید و دیگر ترکیبات شیمیایی

کلمه «اسید»^۲ که برگرفته از کلمه یونانی «اسیدوس»^۳ به معنای ترش گرفته شده است. ماده ای است که در اصطلاح علم شیمی وقتی که در آب حل شود تولید یون های هیدرون می کند؛^۴ و در اثر واکنش شیمیایی آن پایین تر PH این ماده شیمیایی از هفت کمتر است و هرچه PH با بازها، نمک و آب تولید می کند، آن PH باشد، خاصیت سوزانندگی آن بیشتر است. همچنین ترکیبات شیمیایی قلیایی، مادهای است که آن از این مقدار بالاتر برود، خاصیت سوزانندگی آن بالاتر است.^۵ PH بالاتر از هفت بوده و هرچه

^۱ - علی اکبر دهخدا، لغت نامه دهخدا، چاپ نوزدهم، (تهران: انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۳)، ص ۱۶۹

^۲ - Acid.

^۳ - Acidus.

^۴ - حسن عمید، فرهنگ فارسی عمید، چاپ بیستم، (تهران: نشر امیرکبیر، ۱۳۷۵)، ص ۱۲۶.

^۵ - حرمت الله رسولیان، شروع به جرایم مستوجب مجازات در حقوق کیفری ایران، (تهران: نشر آثار اندیشه، ۱۳۸۸)، ص ۱۹۸.

اسیدها و ترکیبات مشابه خاصیت سوزانندگی دارند مانند: اسید سولفوریک، اسید استیک، اسید فینیک، اکسالات اسید دوپتاسیم و بازهای قوی از قبیل: سود، پتاس، آمونیاک و نیز گازهای جنگی از جمله اسپریت که در بین نسوخ، تولید یک مولکول اسید کلریدریک می نماید. همچنین اکسی کلروکربن که اثرش روی مخاط تنفسی مانند اسیدهاست.^۱

ج) جرم شناسی

اصطلاح جرم‌شناسی ترجمه تحت اللفظی کلمه فرانسوی «LA Criminologic» وانگلیسی «Criminology» است. اولین بار این عنوان به وسیله «توپینار» فرانسوی در سال ۱۸۷۹ میلادی به کاررفته و به تدریج این عنوان در تمام جهان به یک اعتبار کم و بیش مشابه مورد استفاده قرار گرفت. معنای لغوی کلمه جرم‌شناسی را باید در دو کلمه لاتین و یونانی «Crimen» به معنای اتهام و یا جرم و کلمه «Logos» به معنای علم جستجو نمود؛ بنابراین معنای لغوی این علم بررسی و شناخت پدیده بزهکاری می باشد.^۲

د) پیشگیری

پیشگیری از لحاظ لغوی معنای روشن و پرکاربرد دارد. در ادبیات محاوره ای پیشگیری به معنای مانع وقوع امری شدن، جلوی وقوع امر ممکن را گرفتن است. لغت شناسان نیز بر همین برداشت عامیانه صحه گذارده و پیشگیری را به معنای دفع، جلوگیری کردن، مانع گشتن و منع کردن تعریف نموده اند.^۳

۱- سعید حکمت، *پزشکی قانونی و اخلاق پزشکی*، (تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۶۶)، ص ۷۰.

۲- علی نجفی توانا، *جرم شناسی*، چاپ هفتم، (تهران: نشر آموزش و سنجش، ۱۳۸۹)، ص ۲.

۳- علی اکبر دهخدا، *همان*، ص ۷۳۳.

گفتار دوم: معانی اصطلاحی

الف) جرم

صاحبان اندیشه جرم یا رفتار خلاف که بزه هم گفته می شود از دیدگاه های مختلفی تعریف نموده اند که در این تحقیق نظرات حقوقدانان، جرم شناسان، فقها و در آخر دیدگاه قانونگذار را تبیین می نماییم. گروهی از حقوقدانان در تعریف جرم گفته اند: «جرم عملی ناقض ارزشها و هنجارهای جامعه است که از مرز تحمل پذیری جامعه می گذرد و از سوی حکومت مجازات می شود»^۱. عده ای دیگر جرم را در معنی عام کلمه «رفتاری» که به دلیل اخلال در نظم اجتماعی، در قانون جزا تصریح و مجازاتی برای آن منظور شده است^۲.

جرم از دیدگاه جرم شناسی، فارغ از بررسی حقوقی و قضایی مربوط به شرایط قانونی پدیده مجرمانه بوده و بیشتر اوضاع و احوال فردی و اجتماعی قبل از ارتکاب جرم و عامل و یا عوامل واقعی ارتکاب جرم را مورد توجه قرار می دهد^۳.

از نظر فقها ریشه جرم به گناه برمی گردد. از دیدگاه اسلام، افعالی جرم تلقی می شود که مغایر با اوامر و یا نواهی باری تعالی باشد؛ این افعال در قرآن کریم به نام های مختلفی از قبیل : سوء، سینه، اثم، جناح و ... آمده است^۴.

در فقه اسلام جرایم را به سه دسته حق الله، حق الناس و حقوق عمومی تقسیم می کنند . جرمی که علیه دستورات الهی انجام می شود و ناظر بر روابط بین فرد با خداست در زمره «حق الله» است. جرمی که مردم بر علیه همدیگر انجام می دهند و جنبه خصوصی آن بیشتر است در زمره «حق الناس» و جرایمی که بین مردم و نظام حاکمه و نظم آن رخ می دهد و در زمره «حقوق عمومی» قرار می گیرد^۵.

^۱ - جلال الدین قیاسی و دیگران، مطالعه تطبیقی حقوق جزای عمومی، چاپ دوم، (قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۹)، ص ۹.

^۲ - محمدعلی اردبیلی، حقوق جزای عمومی، چاپ سی و دوم، (تهران: نشر میزان، ۱۳۹۲)، جلد اول، ص ۲۸.

^۳ - ایرج گلدوزیان، بایسته های حقوق جزای عمومی، چاپ سیزدهم، (تهران: نشر میزان، ۱۳۸۵)، ص ۶۶.

^۴ - محمدعلی اردبیلی، حقوق جزای عمومی، جلد اول، ص ۱۷۲.

^۵ - محمدرضا ساکی، حقوق جزای عمومی، (تهران: نشر جنگل، ۱۳۸۸)، ص ۱۰۰.